

פרשת פנחס אלקי הרוחות

הרב רפאל משה אלאלוף, ראש מוסדות "תורת חיים"

"יפקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה" (כ"ז ט"ז)

ברש"י: "אלהי הרוחות. למה נאמר אמר לפניו, רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

"קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו" (כ"ז י"ח)

ברש"י: "אשר רוח בו. כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". לכאורה המענה שנתן הקב"ה, לא היה תואם לבקשת מרע"ה. מרע"ה בקש "מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", ואילו הקב"ה הציע לו מנהיג "שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". אמנם ברש"י כתב "כאשר שאלת", כלומר ששתי ההגדרות מבטאות מהות אחת, אולם אם אכן הכוונה לאותו הדבר ממש, מדוע השתנה הלשון בפסוקים ובפירוש רש"י? נראה ששתי ההגדרות אמנם לא זהות לגמרי, אולם משלימות הן זו את זו, כך שעדיין ייחשב "כאשר שאלת".

המילה "כנגד" מתפרשת לשתי פנים. פעמים שהכוונה כמו "מול" ("כנגד בית קדשי הקדשים" – ברכות ט' ה'), ופעמים שהכוונה כמו "נגד" "לעומת". בתורה מוזכרת המילה כנגדו רק לגבי האשה – "אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב' י"ח), כשגם שם הביטוי "כנגדו" בא לכא' לבטא גם את המשמעות "מולו" שהאשה עומדת כביכול מול בעלה בכל אשר ילך לסייעו, וגם במשמעות של "נגדו", להתנגד לו כאשר אינו נוהג כשורה, להעמידו על טעותו וליישרו דוקא מתוך האהבה והקירבה שביניהם. כמבואר בגמרא (יבמות סג.): "ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עוזרתו לא זכה כנגדו ואיכא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרין כניגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו". ברש"י שם מבאר: "כנגדו. חלוקה עליו וסותרת דבריו: מנגדתו. מדלא כתיב יו"ד, לשון נגדא דמלקות".

גם כאן ניתן להבין את משמעות המילה "כנגד" רוחו של כל אחד ואחד" בשתי האפשרויות: גם מלשון "מול" שיודע להתהלך מול כל אחד בדרך המתאימה לו, להעיר ולהאיר לו, לשוחח עימו, ולדרוש ממנו רק מה ואיך שמתאים לאותו אדם. גם מלשון "נגד", שיודע להוכיח ולייסר כל אדם לפי הנצרך לו, בנקודה בה הוא צריך חיזוק.

מרע"ה ביקש "מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו". מה צריך המנהיג לסבול? לכאורה הכוונה מלשון סבלנות. שתהיה לו סבלנות להתייחס לכולם בנינוחות וסבלנות, למרות שלכל אחד דעה משלו, ודרך תקשורת שונה משל חבירו. אבל איך המנהיג יעמוד בזה? הרי באמת כל אחד מצפה ליחס שלו בדרך שונה ובמידה שונה. כיצד תהיה למנהיג סבלנות כה גדולה לסבול את משא טרדות כל העם, עם כל השוני בין אחד לאחד, שאין ביניהם שווים כשם שאין פרצופיהן שוין? מרע"ה לכא' מחפש אדם עם כח סבל גבוה במיוחד. הקב"ה מציע את יהושע "שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". הוא לא צריך לסבול, והוא לא יסבול. הוא יכול להתנהל מול ונגד כל אחד בדרך שלו, מתוך היכרות והתבוננות מעמיקה עם תכונותיו של כל אחד ואחד, וכך יתנהג בסבלנות לכל אחד בלי לחוש כל סבל. כמנהיגי משפחה או כיתה או שיעור, קורה שאנו חשים מותשים לאחר התמודדות על השלטת סדר ומשמעת וכדומה, אולי גם מאבדים סבלנות... זהו הסימן שלא הצלחנו "להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", ניסינו להנהיג את כולם לפי הדרך שלנו, לפי הדעה והנטיות שלנו, ולא כל אחד לפי דרכו המתאימה בדיוק רק לו.

בהנהגה של קבוצה, קשה מאוד להנהיג כל אחד בדרך שונה. הדרישות חייבות להיות אותן דרישות מכולם, למענם ולטובתם, כדי שיתרגלו לסדר גבולות. אולם בתוך הדרישות הזרות מכולן, יש את המקום "לעגל פינות" לכל אחד בהתאם לאופיו ויכולותיו, ובעיקר איך להציג ולדרוש ממנו את אותו הדבר. מאחד יש לדרוש בתקיפות, ומאחד יש לדרוש בנעימות. לאחד יש להבטיח פרס על הצלחה, ולאחר יש לאיים בעונש על אי הצלחה.

דרך זו דורשת מאיתנו השקעה מחשבתית מעמיקה, להכנס לנבכי הנפש של כל תלמיד כבן כדי להכיר היטב את נטיותיו ויכולותיו, וכדי לדעת באיזה דרך ובאיזו שפה יש להנהיג אותו, ולאורך כל הדרך להיות עירני לבדוק אם הדרך בה אנו עומדים מולו ונגדו היא נכונה, לפי מידת הצלחתה. אולם בסופו של דבר, כאשר נצעד בדרך זו, לא נרגיש סבל, אלא נרגיש שלימות עם עצמינו ועם הנהגתינו בכל מה שהתנהגנו מולם, נקבל כוחות, ונזכה לראות בס"ד ברכה ושמחה בעמלינו!